

**Правова компетентність педагогічних
працівників професійно-технічних навчальних
закладів з охорони і захисту електронних
навчально-методичних матеріалів**

О.П. Радкевич
науковий співробітник лабораторії дистанційного професійного навчання
Інституту ПТО НАПН України
Київ

За сучасних умов інформатизації вітчизняної професійно-технічної освіти актуальності набирає проблема охорони та захисту фото-, відео-матеріалів, що носять навчально-методичний характер. Суть проблеми полягає в технічній можливості розповсюдження напрацювань педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) через фото- та відео-матеріали, завдяки мережі Інтернет. Йдеться про ситуації їх неправомірного використання.

З огляду на розміщення фото-, відео- навчально-методичних матеріалів у мережі Інтернет, варто звернути увагу на їх відповідність нормам законодавства України, а саме положенням Цивільного кодексу України та Закону України «Про авторське право і суміжні права» [1], що повною мірою відображають критерії оприлюднення інформації. Зауважимо, що відповідно до законодавства публічне оприлюднення вважається таким, що сталося, якщо інформація: по-перше, доступна у будь-який час; по-друге, доступна з будь-якого місця; по-третє, невизначене коло осіб має доступ до інформації; по-четверте, розповсюджена інформація була висвітлена у загальнодоступних (публічних, відкритих) електронних системах передання інформації тощо. У випадках коли фото-, відео- матеріали є неподільним правом суміжної власності педагогічних працівників ПТНЗ, до них використовуються вказані вище положення.

Так, недотримання особою, яка розмістила фото-, відео- навчально-методичні матеріали, хоча б однієї з наведених вище положень законодавства веде до заперечення їх охорони й захисту у зв'язку з проблемами відтворення та територіальної доступності тощо. Варто зауважити на тому, що практична реалізація цих положень не дивлячись на їхню загальну простоту, надзвичайно нелегке завдання, що легко здійснюється завдяки електронним способам та людському фактору. Адже доступ до фото-, відео- матеріалів, які представляють навчально-методичну продукцію фіксується системою електронного ресурсу.

Доступ до фото-, відео- навчально-методичних матеріалів педагогічних працівників ПТНЗ з будь-якого місця земної кулі, обходиться електронними засобами такими як «ргоху», що дозволяють змінити технічні складові IP-

адреси. В ході чого виникає можливість доступу до інформації, що надається тільки для певного локального регіону світу тощо.

Розкриваючи питання захисту варто вказати на найголовніші проблеми, а саме визначення місця підсудності порушеного, оспорюваного суб'єктивного права, а також притягнення до юридичної відповідальності належного відповідача (суб'єкта) за порушення норм законодавства країни (місця офіційного проживання позивача (педагогічного працівника ПТНЗ)). Зауважимо, що питання підсудності за часту визначають двосторонніми міжнародними договірними відносинами країн та іншими міжнародними документами, що обов'язкові до виконання.

Так, у контексті охорони та захисту фото-, відео-, навчально-методичних в міжнародному праві, заслуговує уваги Бернська конвенція «Про охорону літературних і художніх творів» в якій визначено, що «обсяг охорони, рівно як і засоби захисту, що забезпечують автору охорону його прав, регулюються виключно законодавством країни, в якій виникає потреба в ній» [2]. Таким чином, охорона і захист навчально-методичних фото-, відео-матеріалів розміщених у мережі Інтернет від протиправного використання, відповідно до вказаної конвенції можлива в 163 країнах земної кулі. Особливістю вказаної конвенції є положення про охорону і захист інформації в тій країні де відбувається протиправне використання навчально-методичних фото-, відео-матеріалів, а так як мережа Інтернет носить інтернаціональний характер то юрисдикційні дії мають бути виконані в країні безпосереднього порушення, оспорювання, визнання права.

Звертаючись, до українського законодавства, варто виокремити Закон України «Про міжнародне приватне право» [3]. Пункт 1 статті 37 визначає, що «До правовідносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності застосовується право держави, у якій вимагається захист цих прав». Таким чином, Закон України «Про міжнародне приватне право» дублює положення Бернської конвенції (підписана Україною та обов'язкова на території держави учасника конвенції). Це надзвичайно дивно, адже міжнародні договори мають вищу юридичну силу перед законами України і їх дублювання є нічим іншим як «засоренням» вітчизняного права положеннями, що вже присутні в законодавстві України.

Не розкритим залишилось питання встановлення належного відповідача у справах з використанням навчально-методичних фото-, відео-матеріалів педагогічних працівників ПТНЗ. Для початку необхідно визначитись з належним відповідачем, а тому необхідно відповісти на питання, «кого притягувати до відповідальності?». Особу яка розмістила контент інформацію (фото-, відео-матеріал), чи осіб, що мають безпосередню можливість доступу та перегляду цієї інформації. Варто зауважити, що не виключена можливість самовільного доступу до інформації сторонніх осіб. Притягнення до відповідальності пересічних користувачів мережі Інтернет не є актуальним та важливим методом вирішення спору, адже суперечить принципам моральності, справедливості, доцільності тощо.

Зауважимо, що законодавство окремих країн світу, зокрема європейських, визначає, що правопорушником є особа, що розмістила протиправний контент (електронну інформацію) в мережі Інтернет. Розглядаючи цю дію варто вказати на роль провайдера (юридичної особи, що надала послуги доступу до мережі Інтернет), адже законодавство передбачає, що провайдер має технічними інструментами відслідковувати те, що викладає, або завантажує їх користувач.

Розглянемо вітчизняне законодавство, а саме статті цивільного кодексу України, що спрямовані на повний й усебічний захист різноманітних особистих немайнових прав педагогічних працівників ПТНЗ. Особлива увага в них приділяється фото-, відео- методичним-матеріалам на яких зображено людину. Вказані статті кардинально відрізняються одна від іншої, а саме: і в першому, і в другому випадках мова йде про фіксацію особи на фотоплівку. Але в останньому випадку це механічне фотографічне відтворення об'єктивної дійсності, з певним творчим підходом до цього процесу. У такому разі це художній твір, що істотно впливає на рівень складності роботи. При цьому охорона інтересів особи за ст. 308 передбачає не так згоду на зображення фізичної особи на цих художніх творах як дозвіл на публічне поширення цього твору. Розглядаючи ст. 437 цивільного кодексу України вказує, що саме авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору. Таким чином, після того як були створені фото-, відео- методичні матеріали вони набувають юридичної охорони.

Констатуючи викладене, варто вказати, що правова компетентність педагогічних працівників ПТНЗ в частині охорони й захисту фото-, відео- методичних-матеріалів заключається в знанні положень Бернської конвенції, закону України «Про авторське право і суміжні права» та ст. 307, 308, 437 цивільного кодексу України. Захищаючи свої права, педагогічний працівник ПТНЗ апелює переважно до того, що публічний показ фото-, відео- методичного-матеріалу можливий лише з його дозволу, оскільки в іншому разі порушуються його інтереси як автора твору. З огляду на це, слід вказати, що фото-, відео- методичні-матеріали можна розміщувати без дозволу лише за необхідності такої публікації для захисту інтересів педагогічного працівника ПТНЗ або інтересів інших осіб. Проте не відомо, яким саме має бути такий захист і чи не порушуватиме захист інтересів педагогічного працівника ПТНЗ законних інтересів інших осіб.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-12 від 05.12.2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів №995_051 від 31.05.1995 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_051

3. Закон України «Про міжнародне приватне право» № 2709-IV від 09.06.2013 [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>